Svatý Antonín z Padovy

Pavel Vaško

Svatý Antonín z Padovy se narodil asi 15.8 1195 v Lisabonu na svátek Nanebevzetí panny Marie.

Jmenoval Fernando a pocházel ze šlechtické rodiny de Bouillon, která svůj původ odvozovala od hrdiny první křížové výpravy Godfreye de Bouillon.

Jeho děd z otcovy strany byl Vincezo de Bouillon, který doprovázel portugalského krále Alfonza I. na jeho křížové výpravě proti Maurům v roce 1147. Tato výprava dobyla mimo jiné i staré město Felicitas Iulia – pozdější Lisabon. Ten se stal opevněnou výspou na hranicích s maury a mnoho křižáků se v něm usadilo.

Vincenzo de Bouillon byl za svou statečnost v boji ustanoven guvernérem Lisabonu a tento úřad mu byl dán dědičně. Rovněž jeho matce doně Tereze přisuzují legendy slavný původ. Její předkové prý vládli v Asturii až do příchodu Maurů.

U těchto tvrzení je těžké určit, zda se zakládají na pravdě, či byla do legend popisujících světcův život dodána později, kvůli zvýšení jeho prestiže. Ovšem nemůžeme je ani zcela vyloučit jejich pravdivost.

Tyto životopisné údaje se poprvé objevují v kronice Rollandina z Padovy, který byl Antonínův současník. S jistotou můžeme říci pouze to, že se Antonínovi rodiče jmenovali Tereza a Martin.

Fernando byl pokřtěn v místní katedrále Panny Marie del Pilar a podle legendy první slovo, které se naučil říkat, bylo Maria, což souviselo s tím, že ho jeho matka při křtu zasvětila panně Marii.

Základní vzdělání získal na biskupské škole, která byla zřízena při místní katedrále. Legenda praví, že jeden z učitelů a kanovníků byl jeho strýcem. O jeho dětství máme jen velmi málo správ, po skončení školy se pravděpodobně připravoval na dráhu rytíře jako jeho otec a děd, ovšem nakonec se rozhodl pro vstup do kláštera.

V roce 1210 ve svých patnácti letech vstoupil do Augustiniánského kláštera sv. Vincenta u Lisabonu, jehož opatem byl v té době Gonsalvo Mendez Pelagius.

Jeho přátelé se ho pokoušeli od tohoto kroku odradit. Aby se nenechal zviklat, nechal se po dvou letech přeložit do opatství Santa Cruis v tehdejším hlavním městě Portugalska Coimbře.

Toto opatství bylo významným kulturním centrem a později zde vznikla univerzita.

Součástí opatství byla velmi bohatá knihovna obsahující díla – sv. Bédy Ctihodného,

sv. Řehoře Velikého a sv. Isidora Sevilského. Vzhledem k tomu, že prvním opatem byl sv.Teutonius, přítel Bernarda z Clairvaux, mělo opatství vazby na Francii a působili zde vzdělanci ze Sorbonny.

Zvláště nadaní žáci měli možnost odejít studovat do Paříže. Tam strávil Antonín 8 let a byl vysvěcen na kněze.

V roce 1218 došlo v konventu k rozkolu. Důvodem byla exkomunikace tehdejšího opata Jana, který se postavil na stranu panovníka Alfonse II, při jeho sporu s církví.

Tento rozkol byl jedním z důvodů přestupu mladého Antonína k nově ustanovenému řádu Františkánů. Dalším důvodem bylo setkání s skupinou františkánských misionářů, kteří se v Santa Cruix zastavili na cestě do Maroka.

Na začátku podzimu 1220 složil Antonín řádové sliby u františkánů. Krátce na to se vydal společně s jedním spolubratrem na misijní cestu do Maroka. Legenda uvádí, že důvodem této cesty byla touha po mučednické smrti. Ta mu ovšem nebyla dopřána. V Maroku se nakazil malárii, která ho soužila po zbytek života. Tuto nemoc, díky které strávil většinu svého afrického pobytu na lůžku, si vyložil jako boží znamení a rozhodl se pro návrat.

Cestou zpět jej bouře zahnala na Sicílii, kde ho zastihla správa, že sv. František svolává všechny spolubratry na den Letnic do Asssi. Šlo o čtvrtou generální kapitulu, která se uskutečnila 30.5 1221.

Po ukončení kapituly byl Antonín poslán do poustevny na Montepaolo nedaleko města Froli. Zde došlo k dalšímu obratu v jeho životě. Při slavnostním svěcení kněží 19.3 1222 v místní katedrále byl pověřen kázáním, jehož úspěch mu zajistil věhlas.

Ten vedl k tomu, že Antonín byl provinciálem poslán k studiu teologie do kláštera sv. Ondřeje u Vercelli a krátce poté byl poslán sv. Františkem do Boloně učit teologii.

Později byl pro své charisma poslán kázat do jižní Francie a severní Itálie, kde se rozmohla katarská hereze.

Původ kataraské hereze je poměrně nejasný, vzhledem k tomu, že kataři byli v pramenech často směšováni s jinými heretiky. Dnes se část badatelů přiklání k její příbuznosti s bogomilstvím, které se šířilo v 10. stol. v Byzanci. Na druhou stranu není bezpečně prokázán přenos, spekuluje se o uprchlících, kteří se z balkánu dostali až do jižní Francie, případně o byzantských kupcích. Další možností je vývoj z některého chiliastického hnutí, která se díky rozmachu lidové zbožnosti šířila v 11. stol.

Název kataři má pravděpodobně svůj etymologický původ v řeckém slovu catharos- čistý.

Jiné teorie prosazují názor, že šlo o odvozeninu ze slova cati/catiers ve staré severní francouzštině- kočka. Sami kataři se označovali jako Dobři muži, Dobří křestané. Jejich duchovní pak byli někdy označování jako Dokonalí.

Katarská nauka byla postavena na gnostickém dualizmu. Kataři věřili, že tento hmotný svět je dílem zlého demiurga, kterého ztotožnovali s Bohem starého zákona.

Ten stvořil tento svět jako past pro duše. Duše demiurg odlákal z duchovního – pravého světa a uvěznil je v lidských tělech.

Kataři chápali tento svět jako místo bolesti a vězení, ze kterého je třeba se dostat.

Proto odmítali vše materiální, konali dlouhé půsty ochlebu a vodě, nesměli jíst maso a některé jejich ideály postu byly označovány jako navádění k dobrovolné smrti hladem.

Věřili také, že pokud se člověk nedokáže očistit od svých hříchů a oprostit se od materiálna, narodí se znovu, aby měl možnost vše napravit.

Podle katarů nebyla hlavním důvodem Kristova života jeho oběť za hřích, ale Bůh poslal Krista na zem, aby lidem ukázal cestu z tohoto světa a jeho ukřižování považovali za pouhý zločin, spáchaný zlými lidmi. To bylo důvodem proč, neprokazovali úctu kříži, viděli v něm pouze nástroj utrpení a odmítali transsubstanciaci.

Rovněž odmítali klasický křest, místo něho hlásali consolamentum- duchovní křest, který byl zároveň čímsi jako zpovědí.

V době největšího rozmachu měli kataři vlastní duchovní i biskupy a rovněž zakládali vlastní řeholní společenství. Mezi jejich duchovními byly i ženy.

Hlavní rozmach tohoto hnutí nastal v 12. století, kdy se rozšířilo od Pyrenejí až po Rýn, ovšem hlavnímn centrem se stala Okcitanie. Odtud také pochází jediný exemplář dochované katarské bible, který se nachází v Lyonu a je v okcitanštině.

Právě kázání a hlásání evangelia v rodném jazyce, společně s odsouzením oficialní církve, bylo důvodem vzestupu této nauky. Nejuspěšnější pak byla právě v Okcitanii, kde byla před pronásledováním chráněna místní vrchností – hrabětem Raimondem V. z Toulouse a jeho synem Raimondem VI. Zde byla vykořeněna až několika křížovými taženími.

Iniciátorem prvního tažení byl papež Inocenc III., který po zavraždění papežského legáta Pierra z Castelnau v Lagedoku 1208, donutil francouzského krále Filipa Augusta k vojenskému zásahu.

V první fázi války mezi lety 1209-1215, byl Lagedok zpustošen a objevila se zde nová dynastie Montfortů. V roce 1215 byl Simon de Montfort, jeden z vůdců tažení, jmenován vikomtem a Toulouským hrabětem. Jeho nároky byly oficialně uznány na Lateránském koncilu.

Přes toto tažení nebyl odpor zlomen. To dokázal až syn Filipa Augusta Ludvík VIII. svým tažením v roce 1226. Jeho tažení definitivně ukončilo autonomii této kvetoucí provincie. Odpor posledního Toulouského hraběte Raimonda VII. vůči centralizačním snahám kapetovců, však trval i poté, až do vyvrácení poslední katarské pevnosti Montséguru křižáky v roce 1244.

Tím byla katarská církev zbavena svých ochránců a vystavena systematickému pronásledování inkvizice. Poslední katarský duchovní byl pravděpodobně Guilhaim Bélibasta upálený v Villerouge Tremens roku 1321.

Ještě před začátkem křížových výprav, se pokusila katolická církev, získat katary zpět kazatelskou činností. Tu zprvu prosazovali Cisterciáci, těm roku 1206 přišel na pomoc zakladatel řádu dominikánů Dominik Guzmán a biskup Diego z Osmy. Kromě kázání uspořádali několik veřejných debat a disputací – v Servianu, Carcasonnu, Montréalu, Pampiers a jinde. Ovšem výsledky nebyly příliš valné. Další snahy o mírový dialog ukončila válka.

Po ukončení první fáze války 1215 se dominikánští kazatelé vrátili a později se k nim připojili i františkáni. Oba řády důkladně prostudovaly nauku katarů a snažili se svými kazáními ji vyvrátit. Protože však vedli svou činnost v součinosti s invizičními tribunály, nemohli kazatelé podat důkaz, o který se sv. Dominik snažil, tedy to že kacíři mohou být obráceni pouze silou argumentů.

Svatý Antonín přišel do jižní Francie počátkem roku 1224, v době nástupu druhé vlny křižáckého tažení. Prošel přes Parmu a Vencelli do Arles, zastavil se rovněž ve dvou univerzitních městech Toulouse a Montpilieru, kde se kromě kázání účastnil i univerzitních disputací.

Poté pokračoval do Le Puy, kde byl krátce představeným místní františkánské komunity. Roku 1225 se účastnil synody v Bourges, kde pranýřoval nepravosti místního arcibiskupa Šimona, který odmítal do své diecéze povolat františkánské a dominikánské kazatele.

Počátkem roku 1226 se dostal do Limogenes, kde vzhledem k tomu, že kázal ve francouzštině slavil velký úspěch a pro množství posluchačů musel kázat na náměstí.

V témže roce 3.října umírá sv. František a na 30.5 1227 je stanovena generální synoda v Assi, jíž se sv. Antonín musel účastnit.

Tam byl vybrán jako provinční mistr v krajích Emila-Romagna a Lombardie.

Roku 1228 při Velikonocích kázal pro papeže Řehoře IX a sbor kardinálů, na které udělal velký dojem. Na synodě roku 1230 byl Antonín na vlastní žádost ze zdravotních důvodů zproštěn svých závazků provinciála a odebral se do Padovy. Zde začal v pracovat na svém

životním díle Sermones Dominicales- Nedělní kázání, sbírce kázání, která shrnovala všechny jeho zkušenosti.

Kromě příjemného prostředí byl jedním z důvodů, proč si Antonín vybral právě Padovu to, že zde byla mladá a velice živá univerzita a již dříve si vybíral za své působiště univerzitní města- Boloňa, Montpellier, Toulouse.

Kromě akademické činnosti se opět věnoval i kázání. Hlavním tématem jeho kázání v Padově byla lichva. Důsledkem jeho plamenných kázání byl dekret ze dne 15.3 1231, ve kterém padovská městská rada vyhlásila, že není možné ručit svobodou, ale pouze majetkem. To znamenalo konec vězení pro dlužníky.

Navzdory svému zdravotnímu stavu se nijak nešetřil, kromě kázáni také zpovídal prakticky od rána do večera, bez přestávky na jídlo. To vedlo k zhoršení jeho zdravotního stavu.

Přesto se v květnu vydal do Verony, aby vyprosil propuštění Richarda da Sanbonifacio, kterého uvěznil jeho protivník Ezzelin da Romano. Toto vyjednávání však nebylo úspěšné a cesta vážně podlomila Antonínovo zdraví.

Po návratu si proto vyžádal povolení k odchodu z Padovy. Odebral se do 20 kilometrů vzdáleného Camposampieru, kde se na panství hraběte Tisa nacházela malá komunita františkánů. Po nějakém čase si zde postavil samostatnou celu v koruně jednoho velkého ořešáku. Na jeho místě dal roku 1437 Řehoř z Camposmpieru zbudovat kapli, která zde stojí dodnes.

Zpočátku pracoval Antonín na svých Sermones, ale jeho zdravotní stav se stále více zhoršoval.

Když cítil, že umírá, poprosil bratry, aby ho převezli do konventu Panny Marie v Padově.

Kvůli obavám z nepokojů, však nechal Antonín zastavit už v Arcelle a zůstal v místním konventu klarisek. Zde přijal svátosti a večer 13.června zemřel.

Spolubratři chtěli jeho tělo převést tajně do konventu Panny Marie, ale došlo k tomu, čeho se obávali. Místní lidé nechtěli nechat tělo kazatele, který už za živa požíval pověsti světce odvést. Rozhořel se spor, který místní chtěli řešit zbraněmi.

Antonínův nástupce Albert z Pisy chtěl vyhovět poslednímu přání zesnulého a tak s pomocí purkmistra odlákal vůdce davu do jižní Padovy a mezitím nechal tělo tajně převést.

Vzhledem k zázrakům, které se odehrály na světcově hrobě, vyslal purkmistr a rada města již měsíc po Antonínově smrti delegaci k papeži. Ta měla předložit žádost o svatořečení.

Papež Řehoř IX ustanovil komisi ve které byli – blahoslavený Jan Forzate da San Benedetto, blahoslavený Jan z Vicenzy ze Sant Agostino, padovský biskup a kardinál Jan d´Abbevile. Tato komise se po přezkoumání všech předložených zázraků rozhodla pro svatořečení.

Tak byl necelý rok po smrti 30.5. 1232 v den seslání Ducha svatého Antonín svatořečen. V roce 1946 byl navíc prohlášen papežem Piem XII za učitele církve.

Mezi jeho nejvýznamnější díla patří Sermones domincales a Kázání pro svátky během roku. Sv. Antonín je považován za zakladatele františkánské teologické školy. Již rok po jeho smrti vznikl jeho první životopis Vita Prima.

Jakmile byl Antonín svatořečen, započalo se stavbou chrámu, protože kostelík Panny Marie nemohl stačit náporu poutníků.

Práce se ovšem protáhly na 70 let a první část chrámu byla zpřístupněna lidu roku 1263. V tomto roce byl také při exhumaci těla nalezen neporušený Antonínův jazyk, který je dodnes uchováván ve zvláštním relikviáři. Svatý Antonín bývá zobrazován s těmito atributy -kniha, lilie, hostie, skříňka s poklady, kříž, nebo také jak káže rybám. Je patronem pekařů, horníků, cestujících, lodníků, námořníků, starých a chudých.

Bibliografie

Engelbert Grau**, Anton Paduánský**, 2004 Řehole Menších bratří Františkánů, Bratislava

Jan Evangelista Urban- opat Františkánů Minoritů, **Legenda první čili nejstarší život**, 1931 Kropáč, Kachorský, Praha

Charles Stoddard, **Svatý Antonín z Padovy**, 1993 Řád, Praha

Vergilio Gamboso, **Život svatého Antonína**, 2004 Karmelitánské nakladatelství v Kostelním Vydří